

Odessa National University named after I. I. Mechnikov,
Odessa, Ukraine

MODERN INTERPRETATION "THE FOREST SONG" BY LESYA UKRAINKA: THE TRAGEDY OF SELF-BETRAYAL

Abstract. The article focuses on the theme of Mavka's self-betrayal in Lesya Ukrainka's drama extravaganza "The Forest Song". The modernist direction of this work was analysed and innovation in the author's approach to the interpretation of the image was revealed. The reception of Lesya Ukrainka's work by the compilers of the textbook for schoolchildren was traced, and it was studied that Lesya Ukrainka's work acquires undiscovered semantic aspects and interpretations in the modern reading. In this article, the school interpretation of images is supplemented and clarified. Myths and stereotypes are reinterpreted, the interpretation of Mavka's image reaches a new level. It is studied that Lesya Ukrainka provides an example of the destructive behaviour of the characters (not only Lukash and Kylyna), as is commonly believed in the generally accepted reception of the extravaganza drama, but also of Mavka. The examples of the destructive behaviour of the characters are studied: intonations, statements, intermediate lines of daily communication. The idealisation of the main characters of the drama extravaganza is reconsidered and their interpretation from the point of view of phenomenology and psychoanalysis is presented. The influence of neo-romanticism on the features of the drama extravaganza, namely the conflict between ideal and reality (Mavka and Lukash, Mavka and Kylyna) is analysed. The conclusion is made about a new way of describing reality in Lesya Ukrainka's drama extravaganza "The Forest Song". It is studied that this work, like the rest of her works, focuses on the inner world of the character and departs from simplified determinism. Structural-typological, phenomenological research methods were used. The article analyses the internal focus of the extravaganza drama. The signs of neo-romanticism and impressionism are revealed and it is concluded that the idea of the work is manifested in the neo-romantic urge *ins blau* (up, upward, into the heights), and the interpretation of the work depends on the aesthetic immersion of the artist and the reader into the function of consciousness and subconsciousness.

Key words: drama extravaganza, reception, image, interpretation, modernism.

Дата надходження до редакції: 4.05.2023 р.

© Подлісецька О., 2023

Польська Лариса Дмитрівна,

учитель історії

Арцизького опорного закладу освіти №1 - ліцей

з початковою школою та гімназією

Арцизької міської ради

Арциз, Україна

ar-school-1@ukr.net

Яроменко Вікторія Іванівна,

методист науково - методичної лабораторії суспільно-гуманітарної освіти

кафедри методики викладання і змісту освіти,

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Одеса, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-1119-4907>

vyaromenko@ukr.net

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ПРОСТІР ВЗАЄМОДІЇ У ВИКЛАДАННІ КУРСІВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті визначено сутність та методичні ресурси викладання курсів громадянської та історичної галузі на засадах педагогіки партнерства. Зроблено акцент на важливості педагогіки партнерства як сучасної парадигми організації освітнього процесу. На основі представлення практичного досвіду було представлено можливості і результативність співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: освітній процес, педагогіка партнерства, діяльнісний підхід, навчання впродовж життя, ключові компетентності.

Освіта в усі часи вважається цінністю, оскільки є основою економічного розвитку суспільства, одним з факторів соціальної стабільності, джерелом зростання інтелектуального ресурсу і духовно-

морального потенціалу населення держави.

Закон України «Про освіту» змінює саму філософію навчання – ставить на перший план особистість, а не механізми освітнього процесу (Закон України «Про освіту», 2018). Відповідно, завданням реформування загальної середньої освіти визначено багатосторонній розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві, цивілізованого відношення до природи, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до життєвого вибору, трудової діяльності, громадянської активності та самореалізації.

Відповідно до Концепції «Нова українська школа», схваленої рішенням колегії МОН 27.10. 2016 р. розкрито мету, шляхи та етапи реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти на період до 2029 р. (Концепція «Нова українська школа», 2018) Завдяки реалізації цього документа створюються умови для реформування освіти, яка повинна ґрунтуватися на засадах педагогіки партнерства. А серед базових компетентностей Нової української школи зазначено ініціативність, вміння генерувати ідеї та втілювати їх у життя. Отже, необхідність впровадження педагогіки партнерства та розвиток ключових компетентностей визнано на законодавчій основі.

Актуальність теми визначається умовами сучасної перебудови освітньої галузі, де одним із напрямів оптимізації навчального процесу є його спрямування на демократизацію взаємовідносин педагога з учнями, колегами, батьками. Педагогіка партнерства – один з компонентів формули Нової української школи, що включає систему методів і прийомів виховання та навчання на засадах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості.

Саме педагогіка партнерства створює рамку для конструктивного діалогу та співпраці між учнями, батьками та вчителями. В її основі – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнями, батьками і членами громади для досягнення спільної мети – виховання морально-духовної, інтелектуальної, життєво-компетентної творчої особистості, яка успішно самореалізується у соціумі (Кравчинська, 2018).

О. О. Сесик зазначає що «кожна дитина неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. А місія школи й класного керівника – допомогти розкрити та розвинути ці здібності, таланти і можливості на основі партнерства між учителем, учнем і батьками» (Сесик, 2017).

Тож педагогіка партнерства виступає як сучасна парадигма організації освітнього процесу. Відтак, саме вона має широко використовуватись у викладанні навчальних дисциплін, у тому числі громадянської та історичної галузі.

Метою написання статті є визначення сутності та ресурсів використання педагогіки партнерства у викладанні курсів громадянської та історичної галузі.

Взагалі, феномен партнерства прийшов у педагогіку з економічної сфери, в якій він асоціюється як певний механізм відносин між державними органами, працівниками; як спосіб взаємодії між різними соціальними групами. Саме такі типи відносин ми маємо створювати під час взаємодії школи і сім'ї в освітньому процесі.

Педагогіка партнерства – це демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, що спирається на інноваційні форми, методи і прийоми (Кравчинська, 2018).

Співпраця учителя і учнів, партнерство на уроках, спільний процес пізнання та відкриттів, постійне створення ситуації успіху – це складові самореалізації учня в освітньому середовищі. Найчастіше на уроках курсів громадянської та історичної галузі така спільнодія починається під час роботи в парах.

Об'єднуючи учнів в пари, на різних етапах уроку, учитель пропонує різні завдання: проаналізувати документи (джерела) та висловити власні міркування, або ж самим сформулювати декілька запитань до певного завдання чи дискусії.

Наприклад: під час вивчення теми з історії України в 9 класі «Столипінська аграрна реформа», учні пропонують наступні запитання для дискусії: «Чи дійсно, по-Вашому, реформа П. Столипіна принесла позитивні зміни в Наддніпрянській Україні?» «Чи були у тих умовах можливості реалізувати інші реформи?»

На уроці «Всесвітня історія. Історія України» інтегрованого курсу під час вивчення теми: «Грецькі Боги та герої Давньої Греції», на етапі рефлексії можлива співпраця учнів в парах в ігровій формі, коли застосовуються можливості Wordwall сайту та фліп-картки. Діти разом визначають та співвідносять зображення грецьких богів та їх опис.

Такі партнерські стосунки формуються ще в початковій школі. Вони приносять дітям задоволення, а згодом учні вчатьса самооцінці, взаємоповазі до партнера.

Курилів В. І., автор «Методики викладання історії», визначає, що аналізуючи метод кооперативного (групового) навчання, можна виробити навички співпраці і досягти успіху (Курилів, 2008), поступово

формуючи уміння, компетенції.

Проводячи урок – практичне заняття з громадянської освіти в 10 класі на тему: «Чи можна пожертвувати правилами однієї людини для захисту прав багатьох?» співпраця здобувачів освіти відбувалося в «домашній» групі. Результатом спільної роботи була презентація проекту «День прав людини. Шляхи до прийняття Загальної Декларації прав людини».

Проблеми, визначені «домашньою» групою, обговорювалися в малих групах під час заняття, а потім спікери груп презентували висновки щодо проблем, визначених в повідомленнях та інформаційних корпоративних роботах.

Опрацювання візуальних джерел: кінофільмів «Список Шиндлера» (режисер С. Спілберг), «Нюрнберзький процес»; документальних матеріалів «Суд над Слободаном Мілошевичем», призвели до дискусії, що фактично допомогла учням розв'язати проблему практичного заняття «Чи можна пожертвувати правами однієї людини для захисту прав багатьох?». Думки учнів розділилися. Це показала вправа «Займи позицію» щодо проблеми уроку.

Вони аргументовано пояснювали свій вибір: «Я – за!», «Я – проти». При цьому можливі варіанти переходу з однієї позиції на іншу, якщо аргументація протилежної сторони їм здалася більш впевненою.

Таким чином, партнерство, яке починається з роботи в парах, самооцінки, взаємооцінки партнерів, продовжується під час застосування метода «два – чотири – всі разом», в діалозі, дискусії чи дебатах.

Отже, головне, щоб учні відчули радість від пізнання, від знайденої істини, розв'язуючи ту чи іншу проблемну задачу, прийшли до «ситуації успіху».

Також ефективним засобом вважається реалізація партнерства між учнями різного віку. В цьому випадку передбачається використання досвіду старших та розширення можливостей молодших.

Одним з таких напрямків роботи є взаємовигідне партнерство за принципом «учень – учень – вчитель». Діти взаємодіють як з однокласниками, так і з дітьми (учнями) старшого (молодшого) віку.

Ця взаємодія дає позитивні результати. На уроці інтегрованого курсу «Всесвітня історія. Історія України» в 6 класі учні 8 класу пропонували шестикласникам інсценізувати «Суд Соломона». А під час проведення правового заходу «Загальна Декларація прав людини визначає і права дитини» учні 5 та 10 класів разом об'єдналися в творчі групи і з користю для обох сторін, цікаво відпрацювали необхідну правову інформацію. До речі, ведучими заходу були представники обох класів (партнери).

Завдання для учнів 5-го класу, завдяки допомозі та підтримці учителя, були підібрані згідно їх вікових особливостей та рівня компетентності. Десятикласники використали епізоди із мультфільмів та казок, пропонували запитання щодо правопорушень героїв. Старшокласники досить часто доповнювали і виправляли відповіді малечі. Учні різного віку відчували і потребу в набутті правових знань та компетенцій, і гордість за рівень набутих ними знань. Особливо раділи ті, хто відповідав вірно. Старшокласники, як енциклопедисти, знавці, допомагали п'ятикласникам, розширювалися можливості обох сторін (суб'єктів) цього заходу.

Технологія партнерства виявилася продуктивною і в діяльності батьків, які готували костюми для дітей, що інсценували епізоди казок, а також разом із десятикласниками готували вікторину.

Отже, співпраця, партнерство батьків, учнів різного віку відкриває можливості в формуванні світогляду, компетентностей, сприяє розвитку особистості, розширює творчі можливості учнів.

У сучасному освітньому процесі дуже важливим є партнерство батьків та учителів. Адже воно надає можливість оперативно реагувати на проблеми дитини щодо уподобань, життєвих орієнтирів, поведінки. Саме тому взаємодія між учителем і батьками передбачає постійну комунікацію. Крім того, це партнерство включає всебічну допомогу й участь батьків в організації та проведенні свят, позашкільних, урочних та позаурочних заходів.

Так, батьки нашого закладу організують екскурсії до Білгород-Дністровської фортеці, до Арцизького районного суду, готують костюми до свят, запитання до вікторини, знаходять або створюють онлайн-ресурси.

Партнерство батьків як рівноправних суб'єктів освітнього процесу успішно проявилось і тоді, коли вони допомагали дітям під час підготовки проектних матеріалів, презентацій, таких як «Ігри та дозвілля у вільний час», курсу «Вступ до історії України» 5 клас або проекти з громадянської освіти в 10 класі на теми: «Соціальна реклама» та «Родинний бюджет».

Така співпраця допомагає краще розуміти інтереси, потреби і можливості дітей. Батьки найближчі і найрідніші для дитини люди, найперші її вчителі, здатні знайти з нею спільну мову. А вчителі, в свою чергу, можуть допомогти батькам відкрити креативні нахили дитини, стимулювати їх спільні інтереси.

Дієвим засобом реалізації освітніх завдань є інтегровані уроки. В цьому ракурсі успішним був досвід співпраці за принципом «учні – вчителі» історії та природознавства під час проведення

бінарного уроку з історії за темою «Де відбувається історія» в 5 класі.

Вчителі творчо підійшли до організації узагальнюючого уроку. Це була справжня віртуальна мандрівка Україною, рідними містами – Арцизом, Києвом, Одесою. Під час роботи з картою учителька природознавства запропонувала визначити відмінності між фізичною та історичною картами, легендами карт, історико-етнографічними регіонами України. Працюючи по мапі Європи, учні виконали логічне завдання, зрозумівши, що Молдову, Румунію, Польщу по відношенню до України об'єднує те, що всі вони мають з нею спільні державні кордони.

«Ситуація успіху» відчувалася протягом усього уроку. Знання, які учні отримали в початковій школі на уроках «Я і Україна», вчителі історії та природознавства поглиблювали, розширювали, уточнювали.

Були успішно виконані завдання практичного спрямування (робота з контурною картою), розподіл понять «топоніми» та «етноніми» на групи, встановлення відповідності між датами та ін. Результат уроку – високий рівень сформованості навчальних умінь та навичок учнів за темою.

Педагогіка партнерства, реалізація її принципів проявилася також і в роботі з обдарованими учнями, що засобами дослідницької діяльності. Учням було запропоновано створити проектну роботу «Календар – 2019. Арциз – рідне місто». Це була цікава мандрівка в історію та сьогодення міста Арциз.

Співпраця засобами «учитель – учень», «учень – учень», «учень – учитель – батьки» відбулася під час проведення бінарного уроку в 6 класі за темою «Стародавні цивілізації Азії та Африки» у формі квесту. Завдання до уроку готували учитель історії, учитель зарубіжної літератури, а також учні 8 класу.

Урок був інтегрованим. вчителі створили емоційно привабливу атмосферу. Квестові завдання носили проблемний характер. Учні, завдяки роботі із QR-кодами здійснили віртуальну подорож, під час якої побували в Стародавньому Єгипті, біля пірамід Джосера, та Хеопса; в Фінікії, що була реконструйована; у Вавилоні, біля стовпа із законами царя Хаммурапі та на будівництві Вавилонської вежі. Діти відчули себе дослідниками, із задоволенням працювали з джерелами, давали характеристику країнам та діячам, моделювали настанови (речення) тощо.

Учителька зарубіжної літератури, визначивши роль Біблії як джерела з історії Ізраїльсько-Іудейського царства, допомогла учням 8 класу інсценувати біблійську легенду «Суд Соломона», а учні 6 класу визначали: «Хто цей мудрий правитель?», «Як він зрозумів, хто є справжня матір дитини?»

Партнерська допомога та співпраця поглибили знання шестикласників та навчили діяти в команді. Учні 8 класу це квестове завдання готували для них натхненно, переживаючи за те, щоб гідно його виконати. Хвилювались і батьки, що готували реквізит.

Викладачі – коучі – партнери (вчителі історії та зарубіжної літератури) разом запропонували об'єкти досліджень: компас, парцеляну, папір, шовк, чай, цифри, шахи з метою визначення учнями питання: «Із яких давніх держав в наше сучасне життя потрапили ці речі?»

Інтегрований урок досяг мети. Корпоративна діяльність учнів, вчителів, батьків, як суб'єктів навчального процесу сприяла позитивним результатам: 92% учнів класу виконали завдання тематичної атестації, отримавши оцінки достатнього і високого рівнів.

Реалізація педагогіки партнерства учителями різних дисциплін успішно проявилася під час проведення уроку історії України в 11 класі за темою «Україна в умовах десталінізації».

Педагоги, які викладають історію, українську філологію, образотворче та музичне мистецтво, виступили єдиною командою партнерів, доводячи собі і дітям (а учні з ними співпрацювали), що феномен шістдесятництва в деякій мірі проявляється і в сьогоденні.

Мотивація навчальної діяльності носила незвичайний характер і мала проблемну спрямованість. Під час відеозвернення, учні паралельного 11-Б класу згадали негативну оцінку М. Хрущовим діяльності діячів культури, яких він назвав «неробами» і попросили учнів 11-А класу довести вірність оцінки керівника КПРС або спростувати її.

Протягом уроку діти визначили суперечливий характер періоду «відлиги», позитивні та негативні явища в суспільно-політичному житті України у вказаний період.

Аналізуючи документи, виконуючи вправи, учні і викладачі були справжніми партнерами, які разом прийшли до висновку щодо феномену шістдесятників у всіх сферах культурного життя. Неодноразово під час такого уроку проявлявся творчий потенціал учнів: під час аналізу карикатур епохи відлиги, виконання неофіційного гімна Києва «Як тебе не любити, Києве мій...», створення геральдичного портрету епохи десталінізації.

Інтегрований урок в 11 класі засвідчив рівень сформованості предметних компетентностей у випускників, а також їх вміння співпрацювати та налагоджувати партнерські стосунки, навчатись у взаємодії.

Отже, завдяки педагогіці партнерства в освітньому просторі створюється атмосфера, у якій

розкривається потенціал учнів, їх креативність та ініціативність. Завдяки співпраці задовольняється потреба у власній значимості та знижується рівень стресу, а саме це надає можливість працювати впевнено і ефективно. Такий формат відносин сприяє підготовці учнів до успішної професійної діяльності і до активного громадянства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 13.05.2018).

Концепція «Нова українська школа» URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення 13.05.2018).

Кравчинська, Т. С. (2018) Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах упровадження концепції «Нова українська школа» *Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент*, С. 265-276.

Курилів, В. І. (2008) Методика викладання історії: *Навчальний посібник. Х., Торонто: ТОВ Вид-во «Ранок»*, 256 с.

Сесик, О. О. (2017) Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули нової школи. *Класному керівнику. Усе для роботи* (6), С. 5-7.

REFERENCES

Zakon Ukrainy «Pro osvitu» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (data zvernennia 13.05.2018).

Kontsepsiia «Nova ukrainska shkola» URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (data zvernennia 13.05.2018).

Kravchynska, T. S. (2018) Realizatsiia pryntsyviv pedahohiky partnerstva v umovakh uprovadzhennia kontseptsii «Nova ukrainska shkola» *Vidkryta osvita: innovatsiini tekhnolohii ta menedzhment*, S. 265-276.

Kuryliv, V. I. (2008) Metodyka vykladannia istorii: *Navchalnyi posibnyk. Kh., Toronto: TOV Vyd-vo «Ranok»*, 256 s.

Sesyk, O. O. (2017) Pedahohika partnerstva – kliuchovyi komponent formuly novoi shkoly. *Klasnomu kerivnyku. Use dlia roboty* (6), 5-7.

Larisa Polish,

history teacher Artsyz educational support institution No. 1 - lyceum with an elementary school and a gymnasium
Artsyz city council
Artsyz, Ukraine

Viktoriya Yaromenko,

methodologist of the scientific and methodical laboratory of social and humanitarian education department of teaching methods and content of education, KZVO "Odesa Academy of Continuing Education of the Odesa Regional Council" Odesa, Ukraine

PEDAGOGICS OF PARTNERSHIP AS A SPACE OF INTERACTION IN TEACHING COURSES IN CIVIL AND HISTORICAL FIELDS

Abstract. *The article defines the essence and methodical resources of teaching civic and historical courses based on partnership pedagogy. Emphasis is placed on the importance of partnership pedagogy as a modern paradigm of educational process organization. Based on the presentation of practical experience, the possibilities and effectiveness of cooperation of all participants in the educational process were presented.*

Keywords: *educational process, partnership pedagogy, activity approach, lifelong learning, key competencies.*

Дата надходження до редакції: 1.12.2022 року.

© Польська Л.Д., Яроменко В.І., 2023